

Henkilörekisterien käyttö organisaatiossa

Yksityisten henkilöiden henkilötietojen luottamuksellisuuden ja virheettömyyden suojaamista kutsutaan tietosuojaksi.

Suomessa on lainsäädännöllä säädelty yleisesti kansalaisten henkilötietojen käsittelystä ja niiden tietosuojasta jo vuodesta 1988. Nykyisin henkilötiedoista ja niiden käsittelystä säädelään Henkilötietolaissa (22.4.1999 / 523), (www.finlex.fi). Lain tarkoituksena on suojata yksityisten, luonnollisten henkilöiden henkilötietoja erityisesti automaattisen tietojenkäsittelyyn liittyviltä tietoturvallisuushilta. Muita tietosuojalakeja ovat mm. Laki yksityisyyden suojasta työelämässä sekä Laki sähköisen viestinnän tietosuojasta.

Henkilötietolakien noudattaminen on pakollista aina, kun yrityksessä tai organisaatiossa, jolla on toimipaikka Suomessa, käsitellään yksityisten henkilöiden henkilötietoja. Käsittely voi olla esimerkiksi tietojen keräämistä, tallentamista, käyttöä tai luovuttamista. Lain säädösten noudattamisesta vastaa se taho, jonka hyväksi rekisteriä pidetään. Näin esimerkiksi yrityksen palkkahallinnon ulkoistaminen ei poista yrityksen vastuuta lain noudattamisesta. Henkilörekisterit voivat olla sähköisessä tai paperisessa muodossa.

Henkilötietojen käsittelyä Suomessa valvoo tietosuojavaltuutetun toimisto, (www.tietosuoja.fi), joka myös ohjaa ja neuvoo lain noudattamisessa.

Esimerkkejä henkilörekistereistä:

- yrityksen, yhdistyksen tai muun organisaation palkka- ja työntekijärekisteri
- kuluttaja-asiakkaiden tietoja sisältävä

asiakasrekisteri

- työnhakijoiden tietoja sisältävä rekrytointirekisteri
- vierailijarekisteri
- kulunvalvontarekisteri, jos kulkija on yksilöitävissä
- tietojärjestelmien lokitiedot, jos niistä on yksilöitävissä käyttäjä
- potilasrekisteri ja sairauspoissaolorekisteri
- tallentava kameravalvonta, jos valvontaa käytetään alueella liikkuvien tai työskentelevien henkilöiden valvontaan
- paperimuodossa oleva yhdistyksen jäsenrekisteri
- ajoneuvojen paikannusrekisteri, jos ajoneuvoa käyttää yleensä vain määrätty henkilö.

Henkilörekisterin perustaminen

- Henkilörekisterin perustaminen edellyttää hyväksyttävän käyttötarkoituksen määrittämistä. Käyttötarkoituksella määritellään, mihin tarkoitukseen rekisterin tietoja käytetään. Jos käyttötarkoituksena on esimerkiksi palkanmaksu, ei siihen saa liittää tietoa henkilön harrastuksista.
- Henkilörekisterin käyttö on sidottu käyttötarkoituksen. Henkilörekisteriin ei saa rekisteröidyn suostumuksellakaan kerätä tietoja, jotka eivät kuulu käyttötarkoitukseen.
- Henkilötietojen keräys ja käsittely on oltava suunnitelmallista toimintaa, missä on huomioitava koko tiedon elinkaari. Käsitteystä on laadittava suunnitelma. Suunnitelmassa ilmenee esimerkiksi se, miten tiedot on suojattu ja tuhotaan turvallisesti,

kun niitä ei enää tarvita.

- Tiedot on myös suojattava riittävästi.

Henkilötietojen käsittelyn peruste

Henkilötietojen käsittelyssä tulee olla lain 8 § tai 14-20 § mukainen peruste. Muuten tietoja ei saa kerätä eikä käyttää. Näitä perusteita ovat mm.:

- Rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojensa käsittelylle.
- Käsittely johtuu rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä.
- Rekisteröidyllä on asiakas-, palvelu- tai jäsenyyden tms. suhteen vuoksi asiallinen yhteys rekisterinpitäjän toimintaan (yhteysvaatimusedellytys).
- Kysymys on konsernin asiakkaita tai työntekijöitä koskevista tiedoista.
- Kysymys on henkilön asemaa tai tehtäviä julkisyhteisössä tai elinkeinoelämässä kuvaavista, yleisesti saatavissa olevista tiedoista. Tietoja käsitellään rekisterinpitäjän tai tiedot saavan sivullisen oikeuksien ja etujen turvaamiseksi.

Mitä tietoja saa ja mitä ei saa käsitellä

Laissa on määritelty, mitä tietoja henkilöistä saa tallettaa, ja mitkä ovat ns. arkaluonteisia tietoja, joiden käsittely on lähtökohtaisesti kiellettyä. Lähtökohtaisesti tiedoilla on tarpeellisuus- ja virheettömyysvaatimukset.

- Käsittelytarkoituksessa saa käsitellä tämän tarkoituksen kannalta tarpeellisia tietoja, mutta ei muita tietoja. Suostumuskaan ei syrjäytä tarpeellisuusvaatimusta. Eli auto-kaupan asiakasrekisterissä ei ole tarvetta tallettaa tietoa siitä, minkä väriset hiukset asiakkaalla on.
- Rekisterin käyttötarkoituksen kannalta virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita tietoja ei saa kerätä.

Arkaluonteisia tietoja ei lähtökohtaisesti saa kerätä.

Poikkeukset käsittelykieltoon on määritelty tyhjentävästi lain 12 §:ssä. Arkaluonteisiksi tiedoiksi on määritelty mm.:

- rotu tai etninen alkuperä

- henkilön yhteiskunnallinen, poliittinen tai uskonnollinen vakaumus
- ammattiliittoon kuuluminen
- rikollinen teko, rangaistus tai muu rikoksen seuraamus
- henkilön terveydentila, sairaus, vammaisuus tai häneen kohdistettu hoitotoimenpite
- henkilön seksuaalinen suuntautuminen tai käyttäytyminen
- henkilön sosiaalihuollon tarve tai hänen saamansa sosiaalihuollon palvelut, tukitoimet tai muut sosiaaliset etuudet.

Henkilötunnuksen saa tallettaa vain, jos se on tärkeää henkilön yksilöimiseksi. Jos yksilöinti voidaan tehdä muuten, ei henkilötunnusta saa tallettaa. Yleisesti henkilötunnuksen käyttöä tarpeettomasti tulosteissa tai asiakirjoissa on vältettävä.

Rekisteröidyn oikeudet

Rekisteröidyn oikeuksien toteuttamiseksi laissa on asetettu henkilörekisterin pitäjälle eräitä velvollisuuksia. Näitä ovat informointivelvollisuus, tarkastusoikeus ja tiedon korjaaminen. Lisäksi rekisteröidyllä on ns. kiello-oikeus.

- **Informointivelvollisuus.** Rekisteröidylle tulee kertoa ennen tietojen antoa tiedot rekisterinpitäjistä (nimi ja yhteystiedot), kerättävien tietojen käsittelytarkoitus, tiedot säännöllisistä tietojen luovutuksista sekä tiedot, jotka ovat tarpeen rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseksi. Informointi voidaan toteuttaa tietosuojaselosteella.
- **Tarkastusoikeus.** Jokaisella on oikeus salassapitosäädösten estämättä kerran vuodessa tarkastaa itseään koskevat henkilötiedot maksutta. Tarkastaa voi myös, ettei rekisterissä ole häntä koskevia tietoja. Rekisterinpitäjän on samalla ilmoitettava henkilölle rekisterin säännönmukaiset tietolähteet sekä mihin henkilörekisterin tietoja käytetään ja säännönmukaisesti luovutetaan. Tiedot tulee antaa ilman aiheutonta viivytystä, ymmärrettävässä muodossa ja pyydettyä kirjallisena. Terveystieteiden tutkimuskeskuksessa edellytetään yleensä henkilökohtaista käyntiä tietojen tarkastamiseksi.
- **Tiedon korjaaminen.** Rekisterinpitäjän on oikaistava rekisterissä oleva virheellinen,

tarpeeton, puutteellinen tai vanhentunut henkilötieto joko oma-aloitteisesti tai rekisteröidyn vaatimuksesta. Lisäksi on estettävä virheellisen tiedon leviäminen, jos tieto voi vaarantaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai hänen oikeuksiaan.

- **Kielto-oikeus.** Rekisteröidyllä on lain mukaan oikeus kieltää rekisterinpitäjää käsittelemästä häntä itseään koskevia tietoja suoramainontaa, etämyyntiä ja muuta suoramarkkinointia sekä markkina- ja mielipidetutkimusta samoin kuin henkilömatrikkeliä ja sukututkimusta varten.

Sekä tarkastusoikeuden että virheen korjaamista koskevan vaatimuksen epäämisestä tulee antaa kirjallinen todistus.

Ilmoitukset viranomaisille

Rekisterinpitäjä voi olla velvollinen tekemään ilmoitusta henkilötietojen käsittelystä tietosuojavaltuutetun toimistolle. Tästä on määritelty tarkemmin laissa. Toimintailmoituksen joutuvat tekemään luottotieto-, perimis-, mielipide- ja markkinatutkimus- sekä henkilöstön rekrytointiyitykset. Lisätietoja www.tietosuojafi.fi.